

Зоран Ђирић

СВЕ БИЛО ЈЕ МУЗИКА

После свега о чему смо ћутали током дугог ходања ваљало је некако завршити дан: да учинимо нешто за себе а да остане-мо у једном комаду. Свако понекад пожели да буде негде дру-где, а наша глад нас је одвела у ресторан споре хране „Бајазит“. Некадашњи „Дим на води“. Многе тугаљиве мераклије памтиле су га као крчму са увек свежим печењем и мало мање свежим певаљкама које су се вртеле на вертикалном ражњу. У складу са радикалним глобалним променама, бивша вечно задимље-на јазбина је реновирана у „fancy roadhouse“, како је поносно упозоравао дречави неон изнад раскошно уоквиреног улаза. Од шанкерског екстеријера до клозетског ентеријера – милели су све сами пудласти јазавичари...

Уз калиграфским рукописом попуњени јеловник у кож-ном повезу био је приложен и списак песама које је ансамбл „Ел Дорадо“ свирао. Даровити и марљиви угоститељ, заклето антиалкохоличар, газда Младен је брзо учио како се прилагоди-ти локању и ждрању транснационалних гостију.

„Пази ово“, скоро да сам зајецао од надгробног смеха. „Телећу главу“ је прекрстио у ’тексашки гулаш’. Човече, од овога стомак може да заболи.“

„Нарочито ако уз то пијеш дајет-колу на растварање“, уба-ци се Ига.

„Погледај конобаре“, наставио сам да се ишчуђавам. „Вит-ки и глатки као манекени за фитнес.“

„Па, да“, Керко сложи пророчанску фацу. „Ускоро ће и гости да раде вежбе док кркају броколи на жару, сервираном у сосу од манга.“

„Богами, можда смо се зајebали што смо наставили да живимо?“ Ига продума одсутним баритоном. Његове стакласте очи биле су загледање у празнину која му је сенчила увоштено лице. Изгледао је као заточеник у мрачној соби где је и шпијунка обложена огледалима.

„Увек је живима било теже“, загуди Керко. „И у рату и у миру. А камоли кад се затекнеш у стању примирја“. Учинило ми се да га је хватала носталгија, и то челичним узенгијама, и још на погрешном месту.

„Види, газда Младен саградио и подијум.“ И даље сам примећивао све детаље који су ми померали слику из кадра.

„Имао је вишак тараба за потпалу. А увео је и еколошки роштиљ. Користи рециклирани ћумур“, Ига је роморио док сам ја покушавао да замислим то тестерисање и рендисање и лакирање дасака обрађених за кафански подијум у висини две пивске гајбе.

Свакакве бедастоће сам замишљао, покушавајући да избацим слику оног бившег војника из Првог Грачаничког одреда. Бивши у рату и будући у слави. Његово присуство ми је сметало. Мора да је *нешито* видео у мојим очима док сам му метком тело спајао са поново пронађеном душом. Мислио сам да ми је захвалан што сам га крвљу очистио од издаје коју је сам себи учинио. А он, ево га како риља неиспаљеним рафалима кроз мој мозак. Не, заблудели саборац није имао право на овакву освету...

Бежећи од привиђења која сам прогањао колико и она мене, поглед ми се најзад задржа на трапаво постројеном оркестру који је свирао турбо препеве кантри и вестерн стандарда. Док су пратећи музиканти били обучени као маријачи из Уједињеног Рио Запања, певаљка је изводила водвиљску трагикомедију. Сељанчица зауздана црначким буцама, који су били добродошла замена за шљампаве гастосе. Обучена у каубојске чизме и каубојски шешир. А између тога китњаста родео-комплет, са широким шлицем и дубоким деколтеом. То је помагало да лакше укроти механичког бика којег је јахала у „задњим историјама“ – само за пробрану публику, без музичара, конобара и осталог полупијаног полусвета.

Док је, имитирајући Доли Партон са Лепом Мреном у мислима, певала „Ring Of Fire“, махала је даирама као ласом.

„Круг ватре, круг ватре/ од љубави мене сатре“, очекивао је пушачки глас са укусом каријеса, праћен подригивањем посетилаца, који су пуних устију лакше подносили нове песме.

Конобар је, са поприличне удаљености, препознао Керка и широко му се осмехнуо. Као да су расли у истом дворишту. Делили исту пионирску мараму и исту кесицу са кликерима. Како год, приметио сам да нам прилази невољним кораком. Очигледно је служио Керка више пута и имао прилке да упозна његову *кафанску нарав*. Зато није себи ни смео да дозволи да га поздрави као старог доброг знанца.

„Шта је?“ Керко је одмах кренуо с набуситим пропитивањем. „Много размишљаш о будућности па ти треба времена да дођеш?“

„Извините, гужва је“, конобар се нагну преко оне ствари, тегобно изводећи извињавајући наклон.

„Не мораш се сагињати када чиниш рукољуб“, Ига нервозно пресече свако пренемагање. „Још служиш у Србији.“

„Јашта“, надовеза се Керко гласом председника Санитарне комисије, „и пренеси то и свом газди. Ускоро ће ми требати преводилац за јеловник. Као да се налазим у вијетнамској јавној кући.“

„Видим имате и ’тексашки гулаш“, знатижељно се укључих у једносмерну расправу. „А где вам је ’калифорнијска гибаница?“

„Стиже ускоро, најкасније до краја недеље“, рече матори дечко који обећава. Овај конобар је мислио озбиљно. Очигледно се примио на самог себе. Керко и ја спонтано разменисмо погледе пуне олакшавајућих околности.

„Нисам ни сумњао“, рекох загонетно љубазан. „Него, док то не пристигне, донеси ти нама три дупле ’маљутке’. И све оне урнебесе од салата. А са роштиља стандардно, и са скрамом и без скраме.“

На помен „маљутке“ конобар пребледе и промуца: „Извините, господине, али немамо ту ракију.“

Није се усудио ни да именује мешавину пресне комовице и одлежалог сока од мушмула. Бојажљиво се осврнуо око себе. Иако сам дуго био одсутан, било ми је разумљиво његово утроњано држање. „Маљутка“ је било име специфичног оружја: ракета навођена жицом, тако да не може да се омете уобичајеним средствима. Њену убиствену оригиналност и те како је осетила чак и вишеструко оклопљена НАТО механизација.

С обзиром на обострано величање „последњег европског рата“, легенда о „маљутки“ се ширила регионом попут војничког трипера. Тако да је било сасвим предвидљиво да Керко дрекне, изигравајући пренераженост.

„Шта? Немате 'маљутку'? Наш бренд? Значи шверц, а? Срамота. Неко ће да одговара због тога. А знаш зашто?“

Керко се упиљио у слеђеног конобара, распеван у својој разјарености. Момчић у белом, струкираном сакоу поче чудно да забацује главу, мрдајући рукама као да би најрадије поче-шао јаја.

„Зашто?“ упита безгласно, залуд призивајући муданца из којих се испилио. Остао је на нивоу заметка.

„Зато што је ово кафана а не дјути фри-шоп. Је л' тако, Јордане?“

Конобар прогута убајаћену кнедлу или нешто још храпа-вије пре него што погледа у мене.

„Колега, колико је мени познато, међународним уговори-ма је дефинисано стање на овој коти“, рекох вртећи невидљиву чачкалицу у устима.

Раздражени колега настави са придиком: „А је л' тамо стоји да је Нишвил слободна бесцаринска зона или мировна престоница?“

„питај колегу са пречагом. Он је јавни радник и сигурно зна законе.“

Конобар више није имао шта да прогута, нити где очи да склони, те зажмури мрдајући уснама.

„Не понашај се као да си у цркви“, упозори га Керко. „Тамо се 'маљутка' даје за причест, а овде за окрепљење и расположење.“

„Знам, али нестало је“, завапи упарађено момче подижући руке у знак предаје, или је хтео да запуши уши да не чује ту богохулну реч.

„Ма немој? Једино што ће да нестане, то си ти.“

„Слажем се, колега“, убаци се Ига нестрпљиво, те ужурба-но наручи колико-толико достојну замену. „Иди донеси 'жуко-вачу', у чутурицама. Разумео?“

„Разумео“, конобар одговори као да пева химну.

„Онда вољно, али остав!“ Керко је командовао послуш-кујући жамор са суседних столова који се све више мешао са музиком.

Младић у угоститељској ливреји се не помери.

„То значи да можеш да идеш како би се више пута враћао“, објасних му одмахујући руком, уморан да даље објашњавам дубину његовог пада и нашег разочарања.

Уто, хармоникаш са боемском беретом на ћели замумла у микрофон најављујући једну стару песму „нашег цара свих Ромула, Шабанија Бајрамија“, а која је иначе посвећена првом хришћанском цару, Константину.

Махиално окренусмо главе према месту одакле крену циганска севдалинка у успореном хонки тонк стилу.

Ово је било халуцинантније од најљуће „маљутке“.

Кроз слепоочнице ми се пробијао звук мелодије која је стално мутирала, на сваком такту. Хармонске промене неочекиваније од севања месарског ножа у ноћном пристаништу. Препознао сам почетак, а препознао сам и разраду која је сагорела све ноте у муљави пепео одуван полуљудским завијањем које се једва трудило да личи на певање.

Игине исколачене очи и идиотски отворена уста били су најречитији доказ да су ова упадљива браћа музиканти учинили то што су учинили. У погрешном штиму, у промашеном ритму, у изгубљеној мелодији, уз лоше фалшовани енглески, преорали су „Питао сам малог пужа“ у „You Win Again“ Хенка Вилијемса који се такође превртао у гробу, иако је много давно умро и већ су му се кости умориле од чегртања.

„Чујете ли ви што и ја?“ застењао сам.

„Ух, сад ми треба стронг шнапс“, рече Ига.

„Ово ни вињак не може да разблажи“, Керко је вртео главом у неверици.

У таквом паћеништву дочекасмо наша пића. Ексирали смо с толико очаја и пркоса, да се уштогљено момче претвори у хитрог краткопругаша.

Те тако поновисмо ексирање истом брзином светлости, која је у једном одсечном цугу постала једнака брзини помрачења.

Конобар се ступи према шанку, а певаљка према рефрену који није постојао, али је ођекивао као најнадрогиранији, најанонимнији „Блуз у ноћи“.

Две туре касније, музика је завршила песму. Осећао сам да се много тога још завршило.

Керко је диригентски подигао руку. Најпре је надланицом обрисао уста. Потом је неумољиво махнуо музици да дођу до нашег стола. Учинио је то као да маше пиштољем. Браћа музиканти се унезверено промешкољише. Бакшишки инстинкт им

није дозволио да се дуго премишљају, те кренуше снисходљиво према нама, ширећи преподобљена лица у преподобљене осмехе, пуне љубазног весеља. Дobar штимунг не могу да праве намргођени људи, то су их научили на јединој аудицији коју су имали у свом свирачком стажу.

„Је ли, знате ли шта сте учинили?“ упита их Керко менаџерским гласом.

Музиканти затегоше чворове на краватама, проверише да им се кошуље нису извукле из панталона, и пређоше длановима лагано преко науљених, носталгично зачешљаних фризура.

„Злочин, ето шта. А и знате да је баш брига Шабијевог пужа за ваш безобразлук. Е, али мени се жури да вам наплатим оно што је моје.“

Кафана је мљацкала и прдучкала чекајући да се забављачи ухвате у коло судбине.

„Нема времена да вам опростим у његово име.“

Зачувши Керков горки уздах, браћа музиканти сложено устукнуше корак, па још корак, па још корак. Ноге су им биле спретније од прстију.

„Стој! Задатак нисте извршили а већ се спремате да умрете. Неће моћи. Јок, браћо унијатска.“

„А који задатак треба да извршимо?“ певаљка закрешта панично.

„Је л' ми откопчан шлиц?“

„Молим?“ Крештање пређе у кркљање.

„Питам, да ли ми је откопчан шлиц?“ Керко устаде ноншалантно.

„Није“, проговори опрезно новокомпонована каубојка. Ни трунке Доли Партон није остало у њој. Ако је икада и било.

„Ајде, доста пренемагања“, огласи се Ига боемски промукло. „Свирајте ми 'Димитријо, сине Митре' из А дура. Лагано. Да све блузи.“

„Драге воље, господине“, брат хармоникаш преузе конференсу, „али немамо ту песму на списку за репертоар.“

„А што? Јесте ви аматери?“

„Не, ми смо Срби у Србији и свирамо само оно што смемо. Мислим, оно што нам нареде.“

„Па, ево, ја вам наређујем“, зарежа Ига смрачено. Нешто га је ухватило и сада се чупао да не потоне у себе. Можда од „жуковаче“ или од оволике говоранице због једне шмокљаво трагичне песме.

„Јесте, приметли смо“, брат хармоникаш истури своје шкембе утегнуто у кошуљу и сако. „Ал’ да простите, ви нам нисте шеф. Ми припадамо под другу Агенцију.“

„Ајде? Оћеш да сада узмем ваше адресе и извршим претрес станова? Оћеш да се кладиш да ћу тамо да нађем џакове резаних дискова? Е, ако нешто од тога нађем, онда сте *моји криминалци*. Ти и не знаш да пливате у септичкој јами у којој ја спроводим з-а-к-о-н.“

„Па, не знамо ми кол’ко то закона има. И кад се који важи. Ал’ у кафану морамо да свирамо само оно што је закон о естради прописао.“

„Окачићу ја тебе на врх естраде, па ћеш да ми висаш одозго са обешеним мудима. Да што боље видиш који је закон изнад а који испод.“

Залауфани Ига сачека да се свирачи присете ко у шта тамбура, дрнда и дува, те настави придику.

„Немој да ми се правите блесави кад сте већ комплетни идиоти. Него, сада ћете лепо да ми одсвирате песму мог покојног кума. Али хоћу на увце. Знаш како се свира на увце?“ Ига се унесе у сада већ кашасто лице прекуваног хармоникаша, извуче зиг зауер и без репетирања га наби у уво обамрлом брату музиканту.

„Види колики те бакшиш чека“, процеди, а затим се окрену према претрнулој певаљки.

„Не стискај колена, није пристојно. Ти си уметница. Почни да певаш да не пробушим мех твојој пратњи.“

Певаљка погледа у погрбљени оркестар, те заколута очима као да је управо угледала себе како излази из мајчине пизде. Видело се да јој није било право због тога.

„Ел Дорадо“ пажљиво грунуше у пуном саставу. Засвирали су наручену песму тако да су је и они препознали.

„Мајке све знају“, обрати ми се Керко, начуљених ушију. „А оно што не знају, оне осећају овде“, кружио је песницом по грудном кошу.

Споровозна мелодија изазва и у мени неко нелагодно струјање. Знао сам *зашићо* се јежим и подрхтавам. Могао сам само да се молим да Сотирова сенка то не примети. Нисам био сигуран колико је његова мртва мајка знала, ни да ли му се јављала у сну, да му открије зашто тужне песме о женском неверству никада не претерују, иако им заплет уме да буде компликован, нарочито кад се најбољи пријатељ умеша као треће лице у љубавничком преврату...

„Е, сад, кад сте једва одсвирали, за који мој да вас заде-
нем?“ Керково лице посиве од превеликог уживљавања у песму
о сину који уме да пати и мајци која не уме да пати јер не уме да
прашта.

„Погледајте се, јебиветри“, Ига запишта попут микро-
фоније; очигледно је и њега дирнуло извођење те отровно сен-
тименталне песме са текстом који говори довољно а опет не
открива до краја женску тајну.

„Преживели бисте ви сваки рат, мајку вам пацовску.“

„Немојте тако, господине. И неки од нас су били...“

„Не упадај ми у реч. Нисам ти ја шеф сале. Ми чувамо ваше
гузице да бисте ви могли да фалширате за праве паре. И још ме
терате да вадим службено оружје да би одсвирали моју песму.
Еј, који безобразлук!... Па, добро, кад сам га већ извадио, могао
бих некако и да га употребим.“

Ига пиштољем преброја престрављене музиканте. Учинио
је то неподношљиво споро. Као да се сетио како су некада одрас-
ли дечаци играли пар-непар...

„Баш се понашате као победници. Храбри сте да малтретира-
те уметнике на јавном месту.“ Човек са брковима и гитаром изгле-
да да није могао да задржи подрхтавање језика у рибљим устима.

„А кога још хоћеш да малтретирамо?“ Ига се упиљи у рас-
памећеног гитаристу, као да му тражи трзалицу у зеници ока.
„Је ли, да ниси ти можда симпатизер Гериле? Аха, то ли је! Ти би
да узбуђујеш овај пијани народ. Зар тако, уметниче?“

Онај кога је назвао уметником моментално упаде у транс,
клањајући се и одречно мрдајући главом тако јако да је претила
опасност да му глава отпадне с рамена и поруши пола кафане у
бришућем лету.

„Не, таман посла“, прошапута снебивљиво док му се бле-
сак храбрости муњевито гасио. „Ми народ увесељавамо.“

„Видим како их увесељавате.“ Ига одмахну руком поку-
шавајући да растера тешки мутни облак од себе. Препознао сам
симптоме. Нису потицали од вишеструко ексиране „жуковаче“. Не,
ово је непопијена „маљутка“ увелико деловала по незамис-
ливим рововским пејзажима.

„Погледај их“, мој ратни друг је сада пиштољ упериио у
публику која је погнула главе над својим тањирима и чашама.
„Све им туга на срцу и јад у души. Да им није ракије не би се ови
до краја живота насмејали. Па ни после. Ма, на пишање не би
ишли кол’ко су депресивни.“

Присутни Мондисти су слушали и цупкали, као да се све ово догађало пред вратима тоалета у којем се баба-сера закључала и покушала да се обеси о водокотлић због мањка тоалет папира.

„Тако је“, грокну помало успорени Керко, који се тргнуо таквом силином као да се наједаред присетио тајне постанка света. „Музика!“ командовао је одсечним баритоном. „Вољно, али остав!“

ВИС „Ел Дорадо“ су блејали у њега са изразом оноземаљске мутавости.

Морао сам да им преведем наређење те да дебату приведем крају.

„Шта је, што стојите ту? Оћете да нам држите свећу? Марш на подијум, уметничка бандо! И одма да сам чуо неку веселу, интернационалну.“

„Ајде ону, за мог брата по оружју. Јур олвејс он мај мајнд.“ Керко упери прст у неку своју мету, уделивши ми ракијски смешак, један од оних с неухватљивом иронијом.

Загрлих га, у исто време кад и он мене. Заљуљасмо се од близине и силине.

„Донт вори“, обратих се најближем Мондисти. А онда се, с дубљим предумишљајем, пребацих на матерњи језик. Да ме боље разумеју они којима је посао да разумеју без премишљања.

„Код нас је обичај да се одрасли мушкарци грле кад чују неку Елвисову песму. И тако се грле све док неко изразито не падне доле.“

Афро-чамуге и Латино-мелези се уморише од чуљења ушију, које су скоро побелеле од напора да разумеју шта су чули. Зато се задовољише алкохолним климоглавом.

У том тренутку, тактички мудро, за наш сто стигоше издашне порције ребарца на кајмаку, царски ражњићи, димљене вешалице, „манастирско сирење“ и салата из стакленика.

Док смо се, ослобођени загрљаја, у пуном замаху куцали свеже напуњеним чутурицама, негде из пушкометне даљине кроз клокотава ваздух је допирало преплашено дахтање: „Maybe I didn't treat you, quite as good as I should have...“